
MİNBER GAZETESİ'NDE MUSTAFA KEMAL PAŞA İLE İLGİLİ HABERLER

NEWS ABOUT MUSTAFA KEMAL PAŞA IN MINBER NEWSPAPER

Erol KAYA

Yard. Doç. Dr. Erzincan Eğitim Fakültesi

Özet

Mustafa Kemal Paşa gerek Milli Mücadele döneminde ve gerekse cumhuriyet Dönemi'nde basına her zaman önem vermiş ve bu hususun takipçisi olmuştur. Onun için basın, halk ile yöneticiler arasındaki en önemli köprü idi. Mustafa Kemal Paşa'nın basına olan ilgisinin ilk defa uygulamaya geçmesi, arkadaşı Fethi Okyar ile birlikte çıkardıkları Minber Gazetesi ile oldu. İlk nüshası 1 Kasım 1918 yılında çıkan Minber Gazetesi'nde dönemin siyasi ve ilmi olaylarına yer verilmiş ve bu gazete vasıtasıyla Mustafa Kemal Paşa ve yazarlar halkı aydınlatmaya çalışmışlardır.

Minber Gazetesi'nde Mustafa Kemal Paşa ile ilgili iki haber yayınlanmıştır. Bunlardan ilki, Paşa ile yapılmış bir mülakattır ve onun mevcut durum hakkındaki görüşlerini aktarması açısından önem taşımaktadır. İkinci haberde ise, Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'da kendi aleyhine bazı kişilerin ifadeleri ve bunlara karşı düşünceleri ile Birinci Dünya Savaşı'nın Avrupa cephelerinde muhtemel gelişmeleri hakkındaki kanaatleri ile ilgili olarak bir dostuna yazdığı mektuptan bölümler aktarılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Paşa, Minber, Fethi Okyar, Mülakat.

Abstract

Mustafa Kemal Paşa gave importance to the press and always followed it both in the period of National struggle and during republic. For him the press was the most important bridge between the people and the administrators. This interest of Mustafa Kemal Paşa first of all took place in Minber newspaper which was published by him and his friend, Fethi Okyar. First issue was published on the 1st November, 1918 and scientific and political events took place in it and also Mustafa Kemal Paşa and the writers tried to make the people sophisticated by this newspaper.

Two articles about Mustafa Kemal Paşa were published in Minber newspaper. First of these was an interview with Paşa and it was important because he reported his ideas with the situation present. In the second news, in İstanbul some speeches against Mustafa Kemal Paşa and his thoughts against them and some passages from the letter which he wrote to his friend, his thoughts about the possible developments in the European battle during the first World War have been reported.

Key Words: Mustafa Kemal Paşa, Minber, Fethi Okyar, Interview

Giriş:

30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros Mütarekesi’nin uygulanması konusunda Osmanlı Hükümeti ile anlaşmazlığa düşen Mustafa Kemal’in, Yıldırım Orduları Grubu Karargahının dağıtılması ve kendisinin Harbiye Nezareti emrine verilmesi üzerine, 13 Kasım 1918’de İstanbul’a döndüğü bilinmektedir.

İstanbul’a gelen Mustafa Kemal Paşa’nın elinde maaşından artırıp biriktirdiği üç-beş bin lirası bulunuyordu. Annesine ev almak istediği bu paranın mühim bir kısmını işletmek için bir ticaret işine koyarak kaybeden Mustafa Kemal Paşa, parasının son kalan bölümünü de Ali Fethi Bey’le kurdukları gazetenin sermayesine yatırmış, katmıştır (Tevetoğlu, s. 184). O günlerle ilgili hususları Falih Rıfkı Atay şöyle yazmaktadır:

“ Bir müddet sonra İstanbul’da bir günlük gazete meselesi ortaya çıkar. Gazetenin başında Fethi Bey var. Mustafa Kemal az da olsa sermaye koyanlar arasında.

Bu yeni ticaret büsbütün tatlı. Yazacaksın, yazdıracaksın. Üstelik para da kazanacaksın.

Gazete müşterisi nedir? Bir gazeteyi alanlardan yüzde kaçını ciddi yazı okur, yüzde kaçını meraklı havadisler ve tefrikalar peşindedir. Mustafa Kemal’in bunlar hakkında hiçbir fikri yok. O sanıyor ki o günkü gazetelerde Fethi Bey’den daha akıllı başyazar mı var, kendisinden daha iyi polemik ilhamları kim verebilir, o halde bu gazetenin sürümü de hepsinden daha yüksek olması pek tabii değil midir?

Gazete teknesi, incir teknesi kadar da dayanmaz. Bütün komutanlık hayatından nesi kalmışsa, o da en çok sürülmemesi için hiçbir sebep olmıyan bu gazetede eriyip gider”(Atay, 1984; 156).

Mustafa Kemal Paşa, 1926’da yayınlanan anılarında Minber Gazetesi’nden şöyle söz ediyor:

“Fethi Bey İstanbul’da Minber isimli bir gazete çıkardı. Sahibi ve başyazarı o idi. Düşüncelerimizi birlikte yayınlamak üzere ben de kendisi ile ortak olmuşum. Gazetenin ne derece başarılı olduğunu bilmem. Herhalde benim bu ilk ve son gazeteciliğim başarılı olmamıştır (Atay, 1965; 89).

Mustafa Kemal’in ifadelerine göre, Minber Gazetesi’nin çıkarılmasında daha aktif rol aldığı anlaşılan Fethi Okyar ise o günleri biraz daha detaylı olarak yazmaktadır.

“ Ben, dahiliye nazırlığı’ndan kabine ile beraber istifa etmeden önce, resmi vazife ve hüviyeti “ Harbiye Nezareti emrinde müstafi ordu kumandanı” olan Mustafa Kemal Paşa şöyle diyordu: “İzzet Paşa iktidarda kalsa bile muhaliflerin tazyikine dayanamayacak, Padişah kabine’deki ittihatçıları muhakkak tasfiye ettirecektir. Memleketi perişan eden ve muhalefet adı altında irtikâp edilen taarruz ve tahripler de, daha çok gazeteler vasıtasıyla oluyor. Bunlara karşı milleti uyandırmak için en iyi vasıta, mukabele etmek, yani bir gazete çıkarmaktır. Benim maaşlarımdan biriktirdiğim biraz param var. Onu koymaya hazırım. Ben askerim. İmtiyaz alamam. Sen, bugün genellikle haklı tenkid sebeplerinin çoğunun dışında kaldın, hatta bunlarla mücadele ettin. Hakikatleri halka, hatta düşmanlarımıza anlatabilmek için gel, beraberce bir gazete çıkaralım.”

Mustafa Kemal gazeteye bir de isim bulmuştu: MİNBER.

Hatırlanmalıdır ki MİNBER’in lûgat manası KÜRSÜ idi ve bu tabir daha çok camilerde hatibin hutbe okuduğu yüksek yer olarak ayrıca mânevi anlam da taşıyordu.

Dahiliye Nazırlığı’ndan ayrıldıktan sonraki hadiseler içinde bilhassa İttihad ve Terakki liderlerinin memlekettten gizli ayrılışlarının sayılı mesullerinden birisi olarak tescillendikten sonra şahıslarımıza tevcih edilen haksız ithamlar önünde bizim de konuşacak mevzularımız vardı. İmtiyazı aldım. Gazetenin mesul müdürü de, daha sonra milletvekili olan Dr. Rasim Ferit (Talay) Bey’di. İmtiyazda bahsedeceği maddeler sual bölümüne: Siyasi, ilmi, edebi, fenni ve iktisadi açıklamasını koydurduk (Okyar, 1980; 267-268).

Yalnız olayları tarih sırası ile takip ettiğimizde, Fethi Bey’in yazdıklarında bazı yanılgılar olabileceğini görüyoruz. Zira Minber gazetesi 1 Teşrin-i sani (Kasım) 1918 tarihinde çıkmaya başlamıştı. Bu tarihte Mustafa Kemal Paşa, Adana’da bulunmaktadır. Dolayısıyla gazeteye Minber adının konulması, Mustafa Kemal’in İstanbul’a gelişinden önce kararlaştırılmış olması gerekir. Nitekim Rauf Bey anılarında, Mustafa Kemal Paşa’nın İstanbul’a geldikten ve sadareten istifa eden Ahmet İzzet Paşa ile görüştüğten sonra, yeni kurulan Tevfik Paşa kabinesini düşürmek amacıyla Fethi Bey’in çıkardığı Minber’e ortak olduğunu yazmaktadır (Kandemir, 1965; 31).

Minber gazetesi, 1 Teşrin-i sani (Kasım) 1918 Cuma günü İstanbul’da çıkmaya başlamıştır. Büyük boyda iki sayfadan ibaret ve “siyasî, ilmi, edebî, yevmî gazete” üst başlığıyla çıkan Minber gazetesinin nüshası bir kuruştan satılmaktadır.

“Mustafa Kemal Paşa İle mülakat” başlığıyla yayınlanan görüşme, gazetenin 17 Teşrin-i sani 1334 tarihli nüshasında yayınlanmıştır. “Yüksek

Bir Tercüme-i Hal - Mustafa Kemal Paşa'nın Hıdemât-ı Askeriyesi- Siyasi Kanaatleri-Kuvvetli Bir Ordu Hakkındaki Fikri-İngilizlere Karşı Hissiyatı-Memleketteki Fikir Cereyanları” şeklinde 6 alt başlık taşımaktadır. Mülakat temelde iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Mustafa Kemal'in hayatı ve askeri hizmetlerinden bahsedilmektedir. Gazete tarafından kaleme alınan bu bölümde; Mustafa Kemal Paşa'nın Şam'a sürülmesinden başlayarak, Trablusgarb ve Birinci Dünya Savaşı'nda yaptığı hizmetler anlatılmaktadır. İkinci bölümde ise, Mustafa Kemal'in kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevaplar yer almaktadır.

Mülakatın asıl önemli kısmı olan bu ikinci bölümde; Mustafa Kemal Paşa'ya üç önemli konuda sorular yöneltilmiştir. Sorulan sorulardan ilki, devletin siyasi vaziyeti hakkındaki görüşleridir. Mustafa Kemal Paşa bu soruya verdiği cevapta; siyasetle yalnızca Sofya, Belgrad ve Çetine ateşemiliterlikleri esnasında uğraştığını, bu uğraşısının da sadece siyasi değil, askeri-siyasi olduğunu belirtmektedir. Bu açıklamasıyla Mustafa Kemal Paşa, daha sonraki dönemlerde ısrarla savunacağı askeri siyasete karıştırmama düşüncesinin açık belirtileri görülmektedir. Ömrü savaş alanlarında geçen Mustafa Kemal Paşa, kendisini, ordu, savaş ve askeri kanaatler konusunda oldukça yetkili görmekte ancak, “siyasetten bahsetmek cihetini müntesibine terk etmeği muvafık bulurum” demektedir.

Ancak bununla birlikte, içinde bulunulan dönemde devletin siyasetinin nasıl olması gerektiği hususunda düşünceler üretmekten geri kalmadığını da ifade etmektedir. Mustafa Kemal Paşa, ülkenin genel siyasi durumuna ilişkin ana düşüncesini, “her türlü siyasetin her türlü anlamıyla en çok kuvvetli olmak” biçiminde özetlemektedir. Ancak Mustafa Kemal'in en çok kuvvetli olmaktan anladığı, yalnızca silah kuvveti yani ordunun kuvvetli olması değildir. Kendisi asker olduğu halde “silah kuvveti”ni, gerçek kuvvet bileşkesini oluşturan etkenlerin sonuncusu olarak değerlendirmektedir.

Minber muhabirinin Mustafa Kemal Paşaya yönelttiği ikinci soru ise, İngilizlere karşı beslediği hisler hakkındadır. Birinci Dünya Savaşı süresince Arıburnu, Anafartalar ve Filistin cephelerinde vatan savunması amacıyla İngilizlerle savaştığına işaret eden Mustafa Kemal Paşa, askerliğin gereği olan bu hizmetleri bir yana bıraktığını ve kalbinde kin ve düşmanlık hislerinin yer bulmadığını belirtmektedir. Mustafa Kemal Paşa sözlerini şöyle sürdürmektedir: “İngilizler, Osmanlı Milletinin hürriyetine ve devletimizin istiklaline riayette gösterdikleri hürmet ve insaniyet karşısında yalnız benim değil, bütün Osmanlı Milletinin İngilizlerden daha hayır-hâh bir dost olamayacağı kanaatiyle mütehassis olmaları pek tabiidir”.

Mustafa Kemal Paşa'ya sorulan üçüncü soru ise “ülkede görülen son düşünce akımlarını nasıl bulduğu”dur. Bu soruya verdiği cevapta; Adana'dan İstanbul'a döneli henüz iki gün olduğu ve bu konuda henüz bir şey söyleyemeyeceğini ifade etmektedir..

Mustafa Kemal Paşa ile ilgili olarak Minber'de çıkan bir diğer yazı, gazetenin 19 Teşrin-i sani 1334 tarihli nüshasında “Nühüfte Bir Sima” başlığını taşımaktadır. Bu yazıda; Mustafa Kemal Paşa'nın, İstanbul'da kendi aleyhine bazı kişilerin ifadeleri ve bunlara karşı düşünceleri ile Birinci Dünya Savaşı'nın Avrupa cephelerinde muhtemel gelişmeleri hakkındaki kanatleri ile ilgili olarak bir dostuna yazdığı mektuptan bölümler aktarılmaktadır. Yazı, geleceği adeta o zamandan görmüşçesine bir önsezi ile bitmektedir: “Her halde istikbal-i vatan Mustafa Kemal Paşa'dan büyük hizmetler beklemekte haklıdır”.

Minber Gazetesi'nde yayınlanan ve Anadolu'ya geçmeden önce Mustafa Kemal Paşa'nın olaylara bakışını yansıtan bu yazıları aynen yayınlıyoruz.

Mustafa Kemal Paşa İle Mülakât

Yüksek Bir Tercüme-i Hal - Mustafa Kemal Paşa'nın Hıdemât-ı Askeriyesi- Siyasi Kanaatleri- Kuvvetli Bir Ordu Hakkındaki Fikri-İngilizlere Karşı Hissiyatı-Memleketteki Fikir Cereyanları.

Bundan üç gün evvel son memuriyeti olan Yıldırım Orduları Grubu Kumandanlığı'nı terk ile Dersaadet'e gelen Fahri Yaver Hazret-i Şehriyari Mustafa Kemal Paşa Hazretleriyle mülakat etmek üzere muharrirlerimizden birini müşarünileyhin nezdine izâm eyledik.

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri son harbin nam ve şöhretini pek ziyade alâ eylediği müstesna bir kumandanımızdır. Müşârün-ileyh mekteb-i harbiyeden erkân-ı harbiye yüzbaşılığıyla neşet eylediği gün, efkâr-ı ahrâr-ânesinden dolayı tevkif ve bade Şam'a nef edilmişti. Beşinci ordu mintikasında efkâr-ı ahrâr-âneyi telkin ve teşkilât-ı hürriyetperverâne icrâ eylemiştir. Meşrutiyetin istihsali yolunda sarf eylediği mesai ve himemâtın tafsilatına başka bir vesile ile tekrar avdet edeceğiz.

31 Mart vakasını müteakib İstanbul'a gelmiş olan Hareket Ordusu'nun erkân-ı harbiyesini idare etmiş ve Trablusgarb muharebesinde Bingazi'ye azimet ve Derne kuvvetlerinin kumandasını deruhde eylemişti. Balkan muharebesinde Gelibolu'daki kuvay-ı mürettebe erkân-ı harbiyesinde bulunmuş ve bilâhare ordumuzun tekrar ileri hareketine ibtidar

(çabuklukla başlama) eylediği zaman Trakya'nın bilhassa Meriç'in sağ sahilindeki aksamını istirdad hususunda pek mühim bir amil olmuştu. Harekât-ı harbiyenin inkıtai üzerine Sofya Ateşemilitalığı'na ve harb-i umuminin bi-dayetinde gönüllü olarak bir fırka kumandanlığına tayin edilmiş ve fırkasıyla Çanakkale muharebatının ilk gününden son gününe kadar itilâf kuvvetleriyle mütemadiyen döğüşerek Arıburnu ve Anafartalar muharebât-ı azimesinin yegane kahramanı sıfatıyla Payıtaht'ı pay-ı istiladan muhafaza eylemiştir.

Bundan sonra Mustafa Kemal Paşa Kafkas cebhesine azimetle Muş, Bitlis havalisinin istirdadına muvâfık olarak İkinci Ordu kumandasını almış ve müteakiben Hicaz Ordusu Kumandanlığını deruhde eylemek üzere Şam'a kadar gelmişken kendisi tarafından serd edilen bazı mülâhazalara binaen mezkur vazifeyi kabul etmeyerek tekrar İkinci Ordu'ya avdet ve bilâhare Yedinci Ordu Kumandanlığına nakletmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, Yedinci Ordu Kumandanlığında bulunduğu sırada Grub Kumandanı Fon Falkenhayn Paşa'nın hükûmet-i Osmaniyeye mazarrât iras edebilecek bir mahiyette olan siyasetine ve karargâh-ı umuminin bu meseledeki nokta-i nazarına iştirakı arzu eylemediğinden menafi-i vataniyeye tamamen muvâfık olan kanaatine istinaden memuriyet-i mezkureden istifade eylemiştir. Hadisat müşârün-ileyhe kanaati ne kadar muvâfık olduğunu isbat eylemiş ve son dakikalarda karargâh-ı umumi kendi nokta-i nazarını kabule mütemayil görünmüş olduğundan ve başkumandanlık umuru da bizzat taraf-ı hümayundan deruhde edilmiş olduğundan iradât-ı seniyye-i hazret-i padişahiye mazhar olarak tekrar Yedinci Ordu Kumandanlığını kabul etmiş ve bu vazife ile son Suriye hezimetlerinde orduyu cenahlarında bulunan kuvvetlerden hiç bir muavenet görmediği halde kati bir izmihlalden kurtararak Haleb'e kadar geçmeğe muvaffakiyet gösterdikten sonra bil'âhare Yıldırım Orduları Grubu Kumandanlığına tayin edilmiştir.

Devlet-i Aliyye'ce mütareke akdedilmesi üzerine mütareke şeraitinin suver-i tatbikiyesi (tatbik şekli) hakkında merkezle müzakere etmek üzere Dersaadet'e gelmiş ise de grubun ilgasına binaen vazifesine hitâm verilmiştir.

Müşârün-ileyhin muharririmize vaki olan kıymet-dâr beyânâtını bervech-i âti derc ediyoruz:

- Vaziyyet-i siyasiyemiz hakkındaki mütalaa-i devletlerini öğrenebilir miyim?

- Ben siyasetle yalnız 329 senesinde Sofya ve aynı zamanda Belgrad ve Çetine ateşemiliterlikleri uhdemde bulunduğu bir sene zarfında iştilal

ettim ve tarz-ı iştigalim de sırf siyasi olmayıb askeri-siyasi bir iştigal idi. Bu memuriyetim istisna edilirse bütün hayatım Trablusgarb'da Balkan muharebesinin safha-i ahiresinde ve harb-i hazırda muharebe meydanlarında umur-ı askeriye ile iştigalde geçmiştir. Binâen-aleyh kendimde ordulardan ve muharebelerden ve askeri kanaatlerden bahs etmek için pek vasi selahiyet görüyorsam da siyasetten bahs etmek cihetini müntesibinine terk etmeği muvâfık bulurum. Mamafih bu ifademle aziz vatanımızın ve bedbaht milletimizin selamet ve menfaatine taliki itibariyle devletimizin benimde içinde yaşamakta bulunduğum devrin sefahat-ı muhtelifesinde siyaset-i umumiye ahengine renk-i iştirakini düşünmemiş olduğumu söylemek istemiyorum. Bu hususta muhtelif zamanlara aid amîk düşüncelerimin ve bu düşüncelerin icab ettirdiği tedkikatın hülasasını ve neticesini ifade etmek lazım gelirse diyebiliriz ki ben en iyi siyasetin her türlü manasıyla en çok kuvvetli olmakta bulunduğunu kabul ederim. En çok kuvvetli olmak tabirinden maksadım, yalnız silah kuvveti olduğunu zan etmeyiniz. Bilakis asker olduğuma rağmen bu bence kuvvet muhaselesini vücuda getiren avâmilin sonucusudur. Benim murad ettiğim manen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım hasâilden mahrum olan bir milletin bütün efradının en son silahlarla techiz olunduğunu farz etsek bile, kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olamaz. Bugünkü cemiyet-i beşeriye içinde insan olarak ahz-ı mevki edebilmek için, elbette, silah-bedest olmak kafi değildir. Benim telâkkime göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lazım gelen mana, her ferdi, bilhassa zâbiti, kumandanı icabât-ı medeniye ve fenniyyeyi müdrük ve ona nazaran efâl ve harekâtını tatbik eder. Yüksek ahlâkda bir heyettir. Şübhe yok ki yegane gayesi, vazifesi, düşüncesi ve hazırlığı müdafaa-i vatana münhasır kalan bu heyet, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararlar hal-i faaliyete geçer. İsteyen orduya ve ordulara kumanda etmiş bir asker sıfatıyla nokta-i nazardan siyasetle temas etmiş olabilirim. Memleketi ve milleti pek iyi tanıdığım ve muhtac olduğu terakkiye mazhariyet için huzur ve sükun ile, fakat her halde hürriyet ve istiklâli masun olarak çok devamlı çalışmak lüzumuna kani bulunduğum cihetle, bu kanaatimi tatmin edecek yani bize huzur ve sükun ve zaman-ı mesai bahş edecek münasebetlere iftiran eden dostluklara cidden taraftarım.

- İngilizlere karşı perverde eylediğiniz hissiyat hakkında bazı malumat verir misiniz?

- Bu harbde İngilizlerle Arıburnu, Anafarta ve Filistin cebhelerinde karşı karşıya bir çok muharebeler verdim. Ben, bu muharebelere ve suret-i umumiyede bu saydığım cebhelerden başka cebhelerde başka mıntikalarda diğer milletlerle dahi verdiğim muharebelerde daima vatanın müdafaaından ibaret olan bir vazife-i asliye ifa ve bunun için askerlik hıdmetimi tahattur

(hatırlama, hatıra getirme) etmiyorum. Binâen-aleyh kalbimde buğz ve adâvet hissiyatı yer bulmamıştır. İngilizler, Osmanlı milletinin hürriyetine ve devletimizin istiklâlîne riayette gösterdikleri hürmet ve insaniyet karşısında yalnız benim değil, bütün Osmanlı milletinin İngilizlerden daha hayır-hâh bir dost olamayacağı kanaatiyle mütehasıs olmaları pek tabiidir.

- Memlekette en son cereyan eden efkârı nasıl buluyorsunuz?

- Cebhe-i harbden İstanbul'a avdet edeli iki gündür karargâhımın bulunduğu Adana'da fikir cereyanlarını hissetmeğe vakit bulamadım. Binâen-aleyh henüz bu babda bir şey söyleyemem. (17 Teşrin-i sani 1334, No: 16)

Nühüfte Bir Sima

İtiraf edelim. Vatanın emsalini yetiştirmekte semahat göstermediği bir kaç zeka-i müstesnadan biri ve hatta birincisi “Minber” ve “Zaman” ve “Vakit” gazetelerinde beyânâtı neşr edilen Mustafa Kemal Paşa'dır. Millet'in ve memleketin en ziyade hayr-kâr evladından olduğu halde en az müzehher takdiri olan yine müşârün-ileyhdir.

Fakat kime isnad-ı kabahat edelim? Kendisi o kadar şöret-giriz (şöhretten kaçan), o derece mahviyetkârdır ki Anafartalar'ın yegane müdafii ve İstanbul'un halaskârı münhasiren kendi olmasına rağmen bu hakikati pek çok zaman ifşa etmedi, ve bu suretle bütün muvaffakiyâtının şân ve şereflelerini (okunamadı) hisse-i inhisarına kayd edildi. Evet, gerçi bir takım (okunamadı) mesture ile millet'in ekber azamına ve azam-ı sühan-veran (düzgün konuşan) kadar lâ-yuaad (sayılamaz, pek çok) çığırtkanlar elde ederek hep kendi fezail ve dirayet-i mevhumelerini halka terennüm ettire ettire cumhûr-i nâsı iğfal ve zavallı vatani bu varta-i izmihlale isal eylemiş iseler de tarihci, o sahne-i hakikat-beyani de ızlâl edemezlerdi ya?

Şimdi gazetelerimizin birer muharrir azamıyla müşârün-ileyhin rey sahiblerine müracaatı, millete güzide bir zimâm-dârını (yönetici) tanıttırmak itibariyle şâyeste-i şükrandır.

“Minber” Mustafa Kemal Paşa'nın beyânâtına takdimen tercüme-i hal-i resmisini muhtasiren neşr etmişti. Bende paşayı müşârün-ileyh Sofya Ateşemiliteri bulunurken dostlarından birine yazdığı 4 Eylül 1330 tarihli mektubundan bazı fıkraları - hususiyetini ihlâl ettiğimden müşârün-ileyhin affını isti'tâf (yardım ve merhamet dilenme) eyliyerek- nakl edeceğim, ki bunlar hem paşanın hayat-ı hususiyesini, tarz-ı taharrir ve tefekkürünü ve hem amâl-i vataniyesinin derece-i ulviyet ve nezahetini nâtkıdır. Ale-l-husus

böyle bir nadire-i kemalâta karşı hasma-i bi-insaf tarafından takib edilen siyaset-iredfe teşhir edeceği için bir medar-ı intibah ati olur zannederim.

O esnada umum ateşemiliterleri İstanbul'a celb ettikleri halde kendisinin henüz davet edilmemesi sebebini istifsâr eden dostuna cevaben Mustafa Kemal Paşa yazdığı mektubunda diyor ki:

“Sofya'dan, İstanbul'a gidib ... yı gören ve benim arkadaşım olan bir zata ... nın odası kapısında bil-mugayyebe (gizli) ismim zikr olunması üzerine ... alenen (onun yüzünü şeytanlar görsün!) diyor.

İstanbul'a gelib bu gibi insanların yüzünü görmek bi-t-tabî beni müteezzî edecektir.”

“Bundan başka, birtakım insanlar var ki benimle gayet samimi arkadaş gibi göründükleri halde bilmem, mazinin bazı sû-i tefehhümlerinden mi, yoksa bazı meslek ve meşreb ihtilafatından mı nedir, hakkımdaki fikirleri daima menfidir. Meselâ ... ın beni biraz medh etmesi üzerine bu medh-i senânın ne suretle aleyhimde tefsir olunduğunu sen pek alâ bilirsin!”

“Ve ben zannederim ki bazı kimseler hal ve atide bir güna ihtilâf zemini kalmamak ve bu suretle vatan ve millete hıdmet (!) eylemiş olmak itikadıyla - benim her ne suretle olur ise olsun izale-i vücudumu dahi caiz görebilirler.”

“Bu suretle düşünmekte ne kadar haksız olduklarını izaha lüzum görmem. Çünkü siz benim yalnız efkâr ve hissiyatıma değil, kalb ve vicdanıma nafızsiniz.”

“Pek alâ bilirsiniz ki benim bütün hayatımda, bu ana kadar takib ettiğim gaye hiç bir vakit şahsi olmamıştır. Her ne düşünmüş ve her ne teşebbüs almış isem daima memleketin, milletin, ordunun nam ve menafine olmuştur. Hiç bir zaman şahsımın teferrüd ve temyizini nazar-ı dikkate almamışımdır.”

“Eğer o fitratta olsaydım, maa-t-teessüf ser-keşâneliğe (itaatsizlik, dikbaşlılık) pek müsaîd olan muhit ve vaziyetlerde fırsatlar eksik değildi.”

“Bugün dahi mesleğim mazide olduğunun aynıdır.” “Gayesi vatan ve milletin tahlis ve ordunun ıslahı noktasına matuf olan ve bu gayeyi nezih ve her türlü hissiyât-ı şahsiyeden arî olarak takib edenlerle beraber çalışmak bence pek şerefli bir sâî olur. Bir şartla ki o da benim izzet-i nefsimi cerîhâdâr (yaralı) etmemektir.”

Bu şartın adem-i mevcudiyeti halinde memlekete muzırr olmaktan Allah beni vikaye etmesin. Katiyyen şahsi iğbirârımı (kırılma, gücenme) bir-

takım menfi teşebbüslerle tatmine kalkmak adiliğine tenezzül etmem, azami yapacağım şey, istifa edib mütevekkilâne temin-i maişetim esbabına tevessülden ibaret olur.”

Mustafa Kemal Paşa bundan sonra bahsi akıbet-i vatani nasıl gördüğüne intikâl ettiriyor ve pek dervişanane mütalâat ile içinde yuvarlandığımız gayyâ-i ducreti (iç sıkıntısı kuyusu) kabl-el- sükût kayd ediyor. Daha sonra garb cebhesindeki vakayii nakl-i kelâm ile şu satırları yazıyor:

“Hangi tarafın galib geleceğine dair olan kanaat-i fikriyemi söylemekten hazz ederim. Nazik ve mühim bir devre içinde bulunduğuna şüphe yoktur, Almanlar büyük ve şayan-ı hayret bir savletle, müteaddid Fransız kalelerini çiğneyerek sağ cenahıyla Paris’i geçib Fransız ordusunu - arkası İsviçre’ye olmak üzere - sıkıştırdı. Bu Almanların yegane maksadı olduğunda ve ona da muvaffakiyyet elverdiğinde müttehid-ül-fikr idi. Ve bütün kainat artık son ve kati meydan muharebesine ve onun neticesine intizar ediyordu. Halbuki bu neticeye mukabil, Alman ordularının Fransız ordusu karşısında yüzlerce kilometre geriye çekildiği görüldü.”

“Şark da, Ruslarla, Almanlar ve Avusturyalılar arasında cereyan eden vakayi de Şarki Prusya’da Ruslar bozuldu. Fakat cenub da Rusların pek faik kuvvetleri karşısında Avusturya ordusu çekiliyor.”

“Garbde, Fransız ordusu müheyya-i taarruz, binâen-aleyh Alman ordusu serbest değil, şark da Rus ordusu faik ve Avusturya ordusu çekilmeğe mecbur!”

“Vaziyyeti şöyle tefsir edebiliriz, Almanlar, Fransız ordusu kati bir meydan muharebesiyle henüz mağlub edemeyeceklerini ve Avusturya ordusunun faik Ruslar karşısında daha ziyade mukavemet edemeyeceğini görerek garb de bütün ordu ile geri çekilerek bi-n-nisbe (bir dereceye kadar) şarka yaklaşarak ve sonra Fransız ordusu karşısında bir müdafaa ordusu terk ederek mütebaki ordularıyla şarka teveccüh edib Avusturya ordusuyla birlikte Rus ordusunu vurmak istiyorlar.

“Pek güzel! Fakat bu defa Rus ordusu geriye şarka çekilmeğe başlarsa ve bu orduyu yakalayıp ezmek mümkün olmazsa ve diğer taraftan Fransız ordusu karşısında bırakılan müdafaa kuvvetleri de nihayet mukavemet için muavenet talebine mecbur olursa bu defa yine şark da Ruslara karşı bir müdafaa kuvveti bırakıp garbe mi teveccüh edilecek? Ve böyle mekik gibi bir şarka, bir garbe gide, gele Alman ordusunun hali ne olur?”

“Aziz Kardeşim? İlan-ı hürriyet günlerinde bilmem nerede nutuk iradına kıyam edib de iki şaklak üzerine kürsi-i hitabetten ve neye indik sua-

line karşı ne ... şaklak ettiler ya! demek işi bitti! diyen ağanın hali gibi olmaz mı?!” [*]

İşte bugünkü halimizi bu lisan-ı mizac-amız ile ifade etmek istersek acaba aynı cümleyi tekrar edemez miyiz?

Her halde istikbal-i vatan Mustafa Kemal Paşa’dan büyük hizmetler beklemekte haklıdır. 18 Teşrin-i sani 1334 Ahmed Hulki (19 Teşrin-i sani 1334, No: 18)

KAYNAKÇA

- 1- Fethi Tevetoğlu, “Atatürk’le Okyar’ın Çıkardıkları Gazete: Minber” , Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 13 s. 184.
- 2- Falih Rıfki Atay, Çankaya, İstanbul 1984, s. 156.
- 3- Falih Rıfki Atay, Atatürk’ün Hatıraları 1914-1918, Ankara 1965, s. 89.
- 4- Fethi Okyar, Üç Devirde Bir Adam, Yay. Haz: Cemal Kutay, İstanbul 1980, s. 267-268. Fethi Tevetoğlu, Atatürk’ün Minber Gazetesi’nde Kullandığı Takma Adı: HATİB, Milli Kültür, Sayı: 6, s. 94.
- 5- Feridun Kandemir, Hatıraları ve Söyleyemedikleriyle Rauf Orbay, İstanbul 1965, s. 31.